

אלמנה ושני יבמים במחזה מימי הביניים

החתן יליד בן תשע

החתן יעקב בן חמו (9) מוכן לחכות. הוריו טוענים כי הוא לא יחכה הרבה זמן. "מה יש — בן 13 כבר לחופה" טענה שניה: "חליצה אסורה אצלנו."

דעתו אינה כה קשוחה כשל חברו במושב עוצם הגבר הגאה והמשכיל, מסביר בעזרת ציטטות מן התנ"ך והגמרא כי "חליצה קודמת לייבום". "נכון", אומר הוא, "כי מועצת הרבנים של מרוקו, קבעה מה ש קבעה בענין הייבום, אבל מכיוון שפה זה לא מרוקו אלא ציון, והרי נאמר כי מציון תצא תורה, יש להתחשב רק במה שקובעת הסמכות העליונה של הרבנות בישראל". נראה שעובדת ישיבתו של הרב אלמליח במרכז העירוני פגעה לא מעט במידת ה"פופולריות" שלו בקרב יוצאי מרוקו במושב שבים. החיים שם נקבעים עתה לפי דברי החכמים המקומיים. והאנשים אינם מעיזים להמרות את פיהם, בכל אופן לא הזקנים. הוריה של אסתר בן לולו מודים שחליצה תהיה טובה יותר בשביל בתם, אלא שחורשי שנים הם לפגוע במנהג עתיק היומין ולשאת בסכנות הנוראות הכרוכות בכך. אסתר עצי"מ כלל לא חושבת להינשא ליהודה, "בש"ביל מה? בשביל שיהיה לי ילד ולא אוכל להתחתן יותר אף פעם?"

האלמנה, הנראית כתלמידת בית ספר יסודי, אינה מתרגשת מכל הענין במיוחד. היא ביקרה במשרדי הרבנות ברחובות, ושם נודע לה כי המקרה שלה עלול להסתיים לכל היותר בחליצה. ביקורה זה של אסתר ברחובות הוא ששעור נגדה את זעמה הנורא של משפחת בן-חמו. אסתר עצמה טוענת כי נסעה ל"רחובות אך ורק כדי לברר מה עליה לעשות, וכי לא ביקשה כי ינקטו בצעדים משפטיים נגד יהודה ומשפחת בן-חמו. אולם, השבוע קיבל יהודה מכתב הזמנה לבוא לבית הדין הרבני ברחובות, להסביר מדוע יימנע מלחת חליצה לאסתר האלמנה. המשפחה נסערה. לכל מי שמוכן לשמוע, ולעיתים אף למי שאינו מוכן, מסביר יהודה בזעם כי מעתה לא יחתר עוד במאום "מה יש לה?" צועק יהודה כשהוא מניף את שתי ידיו לצדדים ולמעלה. "למה לא היתה יכולה לחכות שלושה חודשים? כבר לא היה לה זמן, בשביל שרצתה ללכת עם הבחורים, יודעים אותה, אז היא כל כך מיהרה. עכשיו, חלס! לא נותן חליצה ולא כלום, אפילו ישימו אותי בבית הסוהר!"

הוא מוכן לחכות

כי אותה שעה, שעומד יהודה ב"אמצע הרחוב ומסביר לכל דיכפין את צרותיו עם גיטתו, מסייעות בידו גשי ה"משפחה, אשתו ואמו, בקללות וצעקות איומות. בני המשפחה, שמטעמים לכללים, כי דמי ביטוח, שלמות הרכוש וקבלת משק האב, אינם מוכנים לותר על האלמנה, מצוי עם פתרון נסודי ולזמן ארוך: תחכה אסתר באלמנותה עד אשר יגדל בנה הצעיר של המשפחה וישא אותה הוא לאשה.

גילו של בן הוקונים, החתן המיועד: תשע שנים.

כשנשאל הגבר הצעיר עצמו, לדעתו על הצעת המשפחה, השיב, כשארשת בוגרת על סניו: "מה יש, אני מוכן לחכות..."

ערכו בני העדה מגבית למענו בבית הכנסת, אספו סכום נכבד של 500 לירות.

הרב לבוש בגדים סגוניים ביותר, זקנו ארוך ומטופח, ועל ראשו ברדס אדום. כאשר הוא קורא מתוך הספר הוא מוציא מכיסו משקפי קרן עבות הנראות לא במקומן, כאשר הן יושבות על אפו של אדם ש"הופעתו כולה אומרת הוד קדומים. לא רק את המשקפיים סילג לעצמו הרב דנינו מ"חידושי הזמן, גם דרכי שיחתו מוכיחים כי האיש בקיא בהלכות העולם המודרני.

בביתו הקטן והמלא ספרי קודש ישב הרב דנינו בהרחבה, הסביר לכתב העולם הזה: "אצלנו אין חליצה. זה אסור באסור חמור". הוא מדבר מבלי שיראה סימני רוגז או התרגשות כל שהם. וכאשר אומר הוא "אצלנו", פירושו של דבר, במרוקו. ומה שהיה טוב במרוקו יכול, לדעתו, להיות טוב גם בארץ הקודש. אין הוא מסכים כלל וכ"ל לדעה, כי שינוי המקום צריך שיביא לשינוי באורח חיה ובמנהגיה של עדתו. "לא חשוב אם האשה רוצה או לא רוצה, רק הבעל הוא הקובע. אם הוא רוצה לייבם

לאשה. אין זה חשוב כלל, אם האח נשוי או לא. את מצוות הייבום עליו לקיים ו"יהי מה."

חודש להשגחה העירונית

אחרי שמשאיים את הווג עליהם לחיות במשך החודש מה טוב, הרי שהוקם ירגש, אם לא התעברה, מן הסתם זהו רצון ההשגחה ונגדה אין אפילו זקני הכפר יכו"לם לעשות מאומה. כעבור החודש מגרש המייבם את אשתו החדשה, אם התעברה האשה ואם לא.

כאשר נודע למדריכים בכפר על כנות הוקנים, החלו מרעישים עולמות. התמרמרו המדריכים, "מה אנחנו, פראי אדם? הגיע הזמן ללמד את האנשים הללו שפה לא הרי האטלס, להוציא מהם את כל ה"אמונות התפלות והמטופשות". הם מיהרו להודיע על הפרשה למנהל החבל לוי ארגוב שבדינמיות האופינית לו החל בפעולת שכנוע מייגעת וחסרת תועלת. **מתנגדו** הראשי של ארגוב, היה הרב

האלמנה אסתר בן לולו (19) חייבת לחכות. לילד בן תשע, כדי שייבמה. היא מקווה כי רבני רח"בות לא ירשו לחוק קדם להשתלט על חייה.

מה זה ביגמיה? מה זה איכפת לי? אני לא עושה את הדבר, זאת אומרת את המלה הזאת שאמרתי עכשיו, גם חליצה לא עושה, זה אין אצלנו במרוקו, הראש של משפחתו קללה גדולה. יהודה בן חמו, 26, נשוי ואב לשלושה ילדים עמד בסימטה המרכזית במושב עוצם, שב"חבל לויש, כשהוא מנופף בידיו וכולו רותח. מאחוריו גבו עמדה כל המשפחה, שהוסיפה בכל פעם מנת קללות, על ראש כלתם לשעבר, אסתר בן לולו.

הידיים קמוצות האגרופים היו מוטות כלפי רשות נעלמת, אותה ייצג באותו רגע, האיש שעמד נבוך ליד מכונית ה"פליימוט" שלו, לוי ארגוב (40), מנהל חבל לויש. איש הסוכנות היה בשבועות האחרונים לאורח קבע במושב עוצם. הדבר החל מאותו יום, שבו נודע לסגל המדריכים

היבום יהודה בן חמו, אב לשלושה ילדים, מוכן להסתכן: "אפילו ישימו אותי בבית סוהר, לא אתן חליצה, מת יש — שתחכה לאחי". הוא כוונס על נסיונה של אסתר לגייס לצידה את רבנות רחובות, לעזרה בפרשה זו.

אוחה, אז היא מוכרחה לקבל את הייבום שלו" מסביר הרב בקולו הבוטח, כשהוא ישוב בכסאו בהרחבה, יעיני כל בני הבית נעוצות בו בהתפעלות.

"מציון תצא תורה"

מתקדם יותר גם בלבושו וגם בהשי"מקפתו על פרשת הייבום והחליצה, הוא הרב מרדכי אלמליח (43) שמקום מושבו בקרייתגת והוא מעין רב ראשי של כל האזור. גם הוא בא ממרוקו, אך נראה ש

השארני החכם המרוקני במקום, זדיד דנינו, אינו מוותר: "אם ה"בעל רוצה ייבום — יהיה ייבום, את האשה לא שואלים" הוא מסתכן בהלכתו זו על חטות עתיקת יומין של היהודים מהרי האטלס.

המרוקני הקפדן דוד דנינו (50), כמעט בכל מושב של יוצאי מרוקו בחבל לויש מצוי רב חכם, שבלי לשאול את פיו אין מכריעים בשום ענין, קטן וכגדול. הרב דנינו גר"א מבוגר לפחות ב"20 שנה מגילו האמיתי. "הכל זה בגלל הענינים החשובים שהוא מתעסק בהם", אומרים שכנו, המעריצים אותו ממש כקדוש. פעם היה דנינו גם מוהל שוחט, כיום נגש את כל עיסוקיו, התמסר ללימוד תורתהגוסתר, היא הקבלה. מחיה לא חסרה לו, לרב, אנשי המושב רואים לכבוד להם לתמוך בו, ולא מכבד

המתקדם רבה של קרייתגת, מרדכי אלמליח, חפץ לסיים את הפרשה בחליצה. "פה לא מרוקו, פה ציון — ומציון תצא תורה."

בכפר, כי זקני המושב עומדים לקיים את מצוות הייבום ולהשיא את אסתר האלמנה לאחי בעלה הנפטר שלמה. אסתר (19) נישאה, לפני למעלה משנה, לשלמה בן חמו שהיה חולה לב ובילה את מרבית ימיו בבית החולים. לפני כחודשים מת הבעל מבלי להקים זרע. בהרי האטלס, משם באו אנשי עוצם, מכירים רק פתרון אחד למצב כזה: ייבום. על אחיו של המת להמתין שלושה חודשים ויום אחד, כדי ל"חרא כי האלמנה איננה נושאת בקרבה את ולדו של בעלה המת, ואז עליו לשאתה